

Verslag VAN WORKSHOP 6:

METEN IS WETEN. OF TOCH NIET?

DE KRACHT VAN DATA EN PERCEPTIE OVER EEN KLIMAATBESTENDIG LANDSCHAP TE VOEREN

19/12/2017, VAC Hasselt

Anne Gobin

Doelstelling

Vandaag de dag kan met slim gebruik van data bijna alles gemeten en overzichtelijk worden voorgesteld. Dat is althans de perceptie in onze huidige datarijke omgeving. Cijfers vertellen echter nooit het hele verhaal. In deze workshop werd vorm gegeven aan de stelling “Meten is weten. Of toch niet?” Samen met de deelnemers werd gezocht naar de kracht van data en perceptie over een klimaatbestendig landschap op basis van interactieve gevalstudies.

Workshopproces

Elke gevalstudie werd kort ingeleid aan de hand van data, kaarten en beelden met betrekking tot Voeren. Vervolgens werd het onderwerp in groep besproken. Het onderstaande verslag is het resultaat van de suggesties van de deelnemers. De workshop vond twee maal plaats.

Algemene Conclusie

Deelnemers waren het roerend eens over één stelling: cijfers, statistieken, kaarten, beelden en modellen, kortweg data, vertellen nooit het hele verhaal. De kracht van data is de combinatie met perceptie. Op die manier komen veel complexere relaties aan het licht dan in de data worden gesuggereerd.

Geval 1: Klimaatverandering en Risicomatrix

Inleiding: Het klimaat te Voeren zal extremere temperaturen en neerslag ondervinden. Omwille van de hogere temperaturen zal de vegetatiebehoefte naar neerslag toenemen.

Perceptie: De risicomatrix peilt naar de perceptie over de impact van extreme weersomstandigheden op een aantal voor Voeren relevante activiteiten of elementen uit de omgeving. De onderstaande matrix werd door de deelnemers ingevuld en vervolgens besproken. De resultaten van de oefening met de landbouwers te Voeren werden kort voorgesteld. Deze oefening liet toe om cijfers en perceptie over extreme weersomstandigheden in het kader van klimaat te bespreken.

Impact op	Akkers			Vee		HBron		Natuur		Mens
	Wintergranen	zomergewassen	Fruit en groenten	Weide	Runderen, Melkvee	Bodem	Water	Grasland	Bomen	Toerisme Wonen
Weer in Voeren										
Hevige regen										
Droogte										
Hitte										
Vorst										
Hagel										
Storm										

Impactbeoordeling:

- Blanco
- 0 Geen Impact
- 1 Lage Impact
- 2 Medium Impact
- 3 Hoge Impact

Figuur 1 Risicomatrix opgesteld voor de deelnemers van de workshop.

1. Bespreking van de oefening

Over het algemeen werd de oefening als moeilijk ervaren door de deelnemers. Het feit dat de landbouwers te Voeren een gelijkaardige oefening zeer goed konden invullen, toont aan dat de landbouw zeer begaan is met extreme weersomstandigheden, en bij uitbreiding met klimaat.

2. Bemerkingen

De risicomatrix is aanleiding voor een discussie over klimaat. Deelnemers vroegen zich terecht af of de aangehaalde weersomstandigheden representatief zijn voor een mogelijk toekomstig klimaat en wat de veranderingen daarin zijn onder verschillende scenario's. De realiteit wordt ervaren als veel complexer, en het tijdstip van voorkomen of de grootteorde van de weersomstandigheden dienen meegenomen te worden. Slechts enkele activiteiten werden in de matrix opgenomen, combinaties leiden indirect tot grotere impacten. De impacten zijn contextafhankelijk, en de veerkracht van het systeem dient in rekening gebracht te worden.

3. Besluit

De oefening was bijzonder nuttig: ze toont enerzijds de complexiteit van een ogenschijnlijk eenvoudige matrix aan, en anderzijds konden deelnemers beter begrip opbrengen voor landbouwers die de matrix relatief gemakkelijk en gemotiveerd invulden omdat ze afhankelijk zijn van het weer voor al hun activiteiten. Een algemene opmerking was dat een matrix, hoe complex ook, slechts een vereenvoudiging van de werkelijkheid weergeeft.

Geval 2: Discussiestellingen over data en perceptie

Drie thema's werden voorgesteld aan de hand van een presentatie met data, kaarten en beeldmateriaal zoals orthofoto's en remote sensing beelden. Telkens werd een stelling geformuleerd waarover de deelnemers in groep debatteerden.

1. **Landschap en klimaat:** "Ruimte voor water houdt de modder uit de straten, of toch niet?"
2. **Landschap en Landbouw:** "Landbouwers zijn landschapsbeheerders, of toch niet?"
3. **Landschap en Natuur:** "Veel groen in het landschap is aantrekkelijk, of toch niet?"

1. Landschap en klimaat

Inleiding: Voeren is één van de zes gemeenten in Limburg die sterk erosiegevoelig zijn. Bij extreme regenval stroomt modder van de akkers op de wegen en in de huizen van de mensen. Door de aanleg van dijken en wachtbekkens kunnen de problemen worden opgelost.

Discussie: Het landschap klimaatbestendig maken vergt investering. Kunstmatige infrastructuurwerken (erosiebufferbekkens) zijn aanwezig op enkele plaatsen om water en sedimenten op te vangen. Rioleringsinfrastructuur dient ook aangepast aan toekomstige noden.

Modder en afstroming ontstaat echter op akkers en vereist een goed uitgedacht bodem- en waterbeheer. Kleinschalige erosiebestrijdingsmiddelen worden toegepast zoals bijvoorbeeld de manier van telen, organische stof en bodemkwaliteit verhogen, aanleg van grasstroken en bufferzones, stoppels behouden en niet-kerende bodembewerking.

Ruimte voor water is noodzakelijk; dit begint bij ruimte voor waterlopen om het overtollige water te bergen. Heel veel ruimte voor water (NOG/ROG) is echter ingenomen door andere bestemmingen. Omwille van sterke hellingsgraden is het moeilijk om overstromingslichamen te creëren.

Natuurlijke vegetatie en vooral groenblauwe netwerken zijn uiterst geschikt om wateroverlast te vermijden. Natuurverbinding maakt valleien robuust en klimaatbestendig. Kleine landscapelemente en graften vooral op steile hellingen spelen een belangrijke rol in een klimaatbestendig Voerens landschap.

2. Landschap en Landbouw

Inleiding: Landbouw is de grootste ruimtegebruiker (ca. 70%), gevolgd door natuur (ca 25%). Uit de landbouwstatistieken blijkt dat percelen groter worden en dat het aantal landbouwers daalt. Grasland neemt het grootste aandeel voor zijn rekening.

Discussie: Voerense landbouwers hebben het landschap gemaakt, willen het behouden en zijn dé landschapsbeheerders bij uitstek. Economische ontwikkelingen zoals schaalvergroting of omschakeling naar winstgevende teelten en activiteiten zijn echter realiteit. Voorbeelden zijn de druk om meer maïs te telen om buitenlandse bio-energiecentrales te voeden of het verdwijnen van hoogstamboomgaarden ten koste van productievere laagstam. Wil men deze tendensen keren, dan dient de landbouwer gecompenseerd te worden voor landschapsbeheer.

Het multifunctionele karakter van de landbouw te Voeren kan nog verder worden ontwikkeld. Enerzijds zou minder landbouw natuur kunnen laten groeien, anderzijds kan landbouw natuur

integreren en beheren waar mogelijk. Hetzelfde geldt voor energie: landbouwers kunnen windmolens accommoderen op hun gronden maar dit is niet altijd wenselijk vanuit toeristisch standpunt waarbij de aantrekkelijkheid van het landschap in vraag wordt gesteld. Het is duidelijk dat indien meerdere sectoren betrokken geraken, compensatie dient voorzien te worden voor de landbouwer die de diensten levert.

3. Landschap en Natuur

Inleiding: Een “groen” landschap kan makkelijk gedetecteerd worden door middel van orthofoto’s en remote sensing. Kleine landschapselementen kunnen op zeer hoge resolutiebeelden gedetecteerd worden en evidentie bestaat dat ze verdwijnen uit het Voerense landschap.

Discussie: Een groen landschap is echter niet noodzakelijk aantrekkelijk; grote oppervlakten hoog productief grasland kunnen bijvoorbeeld verarmend werken ten aanzien van biodiversiteit. Historische graslanden daarentegen hebben een hoge biodiversiteitswaarde en maken deel uit van het agrarische erfgoed. Lokaal agrarisch landgebruik en vooral dan agrarische diversiteit zorgen voor een landschap dat erg gewaardeerd wordt door de bezoekers van Voeren. Kleine landschapselementen dragen sterk bij tot de Voerense landschapswaarde maar ze vormen een hinderpaal voor de uitbreiding van moderne landbouwbedrijven. Het verdwijnen van hagen en heggen uit het landschap kan best aangepakt worden door loonwerkers te betalen voor het onderhoud.